

Digitales Brandenburg

hosted by **Universitätsbibliothek Potsdam**

Sefer Qiryah ne'emanah

kolel Nevi'im u-khetuvim

Sefer Yirmeyah

Shelomoh ben Yitshaq

Fyorda, 5570 [1809/1810]

כה

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9844

הטובות טובות מאד והרעות רעות מאד אשר לא תאכלנה מרע :
 (ד) ויהי דבר יהוה אלי לאמר : (ה) כה אמר יהוה אלהי ישראל
 בתאנים הטובות האלה בן אפיר את גלות יהודה אשר שלחתי
 מן המקום חזרה ארץ פשרים לטובה : (ו) ושמתי עיני עליהם
 לטובה והשבתים על הארץ הזאת ובגיתים ולא אהרס ונטעתי
 ולא אהוש : (ז) ונתתי להם לב לדעת אתי כי אני יהוה והיו לי
 לעם ואנכי אהיה להם לאלהים כי ישבו אלי בכל לבם :
 (ח) וכתאנים הרעות אשר לא תאכלנה מרע פי כה אמר יהוה
 בן אתן את צדקיהו מלך יהודה ואת שריו ואת שארית ירושלים
 הנשארים בארץ הזאת והישבים בארץ מצרים : (ט) ונתתים
 ליעורה לוועה קרי לרעה לכל ממלכות הארץ לחרפה ולמשך
 לשנינה ולקללה בכל המקומות אשר אדיחם שם : (י) ושלחתי
 גם את ההרב ואת הרעב ואת הדבר עד החמם מעל האדמה
 אשר נתתי להם ולאבותיהם :

כה (א) הדבר אשר היה על ירמיהו על כל עם יהודה בשנה
 הרביעית לירחיקים בן יאשיהו מלך יהודה היא השנה
 הראשנית לנבוכדראצר מלך בבל : (ב) אשר דבר ירמיהו הנביא
 על כל עם יהודה ואל כל יושבי ירושלים לאמר : (ג) מן שלש

עשרה

ר ש י

שש חצבות על מנחיים בראשיתם : (ה) כן אכיר את גלות וגו' . הריזם
 מקרא מסורם כן אכיר לטובה את גלות יהודה שהגליתי כבר יכניה וגלותו :
 אחוש . לשון עקירה : (ט) ולשנינה . שיסכנו וידברו נפורענותם : לעוה
 לרעה לכל מולכות הארץ . שישמעו הרעה הבאה עליהם וחזעו :

כה (א) בשנה הרביעית . שנה שנתחתם גור דינס שיגלו ושישאו כוס
 החמה כנו שאמר בענין קח את כוס וגו' וקודם גור דין אמר לנביא
 להוכיחם אולי ישונו ולא יתחתם גור דינס : (ג) שלש ועשרים . יאשיהו מלך
 שלשים וחמת לא מהם שתיים עשרה שנה נשאו חשע עשרה וארבע של בנו הרי
 שלש ועשרים . אשכים ודבר . לשון הוה הייתי משכים ומדבר תמיד : (י) קול
 רמים

ירמיה כה

עשרה שנה ליאשיהו בן אמן מלך יהודה ועד היום הזה
 שלש ועשר שנה היה דבר יהוה אלי ואדבר אליכם אשכים
 א' במקום ה' ודבר ולא שמעתם: (ד) ושלח יהוה אליכם את כל
 עבדיו הנבאים השכם ושלח ולא שמעתם ולא הטיחם את
 אונכם לשמע: (ה) לאמר שבו נא איש מדרכו הרעה ומרע
 מעלליכם ושבו על האדמה אשר נתן יהוה לכם ולאבותיכם למד
 עולם ועד עולם: (ו) ואל תלכו אחרי אלהים אחרים לעבדם
 ולהשתחות להם ולא תכעיסו אותי במעשה ידיכם ולא ארע
 לכם: (ז) ולא שמעתם אלי נאם יהוה לטען הכעסוני יהוה
 במעשה ידיכם לרע לכם: (ח) לכן פה אמר יהוה צבאות
 אשר לא שמעתם את דברי: (ט) הנני שלח ולקחתי את כל
 משפחות צפון נאם יהוה ואל נבוכדראצר מלך בבל עבדי
 והביאתים על הארץ הזאת ועלי ישיבת ועל כל הגוים האלה
 קרב והרמתים ושמתיים לשמרה ולשרקה ולחרבות עולם
 (י) והאברתי

מכלל יופי

בענין אחר, וכן טעם נטו' ותעה נטו' ענין אחד הוא, וכן (ירמיה י"ח) אם ינטשו מעי
 זרים, נטו', כמו ינטשו נטו', ענין עקירה. (ט) וכלימות. טס בשורק הו' ונט
 טס, נפגם פתיוות (משלי ט')

כר (א) הראני. בחירק הה"א. רודאי. נוספת בו ה"א, כאל"ף חמש
 לולאית (שמות כ"ז), וכן אמר אחריו: החוד, בלא אל"ף, וענינס, סליס, וס
 תרגם יונתן: סליס. פועדים. ענין זמן. ואת החרשוואה המסגר. יועזיס וסמח
 היו, וכן תרגם יונתן: וית אומניא וית תרעיא. (ב) כחאני הבכרות. הסמוכות לעני
 כאלו אמר, כתלמי עני תחאנה המכרות. הבכרות. בפחח הני"ת, והוא תלמי
 המוכר, פרימי"ראש בלע"ז. (ה) וכחאני הרחוח. כאלו אמר, והכסאריס יהיו תלמי
 הרעות, וחסר כך פירש ואמר: כי כה אמר ה'. (ט) לזועה. כתיב, וקרי לזעה, והע
 אחד, כמו כבסוכסג (ויקרא ד'). לחרפה. בלא וי'. לשנינה. בלא וי'. (י) א
 הרעב. בלא וי'.

כה (א) על ירמיהו. כמו אל. הראשונות. תאר לנקה. על כלעם יהודה. מ
 אל. (ג) אשכים. ישאומריס, כי הו"א מקיר, ובא באל"ף תמורת ה"א, ונכח
 צו"ד המסך בלא כמנהג עם הגוי ברוב. ויש לומר שהאל"ף בו למדבר, ונכתב בו יו"ד המצ
 אף על פי ש"ו"א בברי, לפי שאחד הוא בחירק ובברי. (ה) למן עולם. מוזן רב נט
 לאבותיכם. ועד עולם. יתכנה לכם ולבניכם אם תרני, ולמ"ד למן עולם לא בלא על
 הדבר, אלא לאמתת ענש הדבר, ויספיק הענין זילתה, וכעוהו (ירמיהו') למן היום
 יכאו אבותיכם אחרץ יכריס, למתי אעתיר לך (שמות ט'), והדומים לרס. (ז) ל
 הכעיסוני

ואהו אמנון'ס , אן כיס אויף דיועס טאג , אלוף דרייא אונד צוואנציג יאהרע , ער
 גינג אן מיך בעשטענדיג דאן הארט גאטטעס , אונד איך טרוג עם אייך מיט יעדעס
 מארגען פאר , אבער איהר געהארבטעט ניכט . [ד] אללע זייגע דינער , דיא
 פראפעטען , האט דער עוויגע פאם פריהען מארגען אן צו אייך געשיקט , אבער
 איהר געהארבטעט גיכט , נייגטעט קיין אהר צו צו הערען . [ה] מאן זאגטע אייך :
 איין יעדער קעהרע פאן זיינעס בעזען וועגע אונד זיינען איבעלן האנדלונגען צוריק ,
 זא ווערדעט איהר אויף דעם כאדען , דערדער עוויגע אייך אונד אייערן פעטערן פאן
 לאנגע הער געגעבען , נאך לאנגע כלייבען ; [ו] וואנדעלט ניכט נאך פערטערן
 בעטטערן , זיא אנוצובעטען , אייך פאר איהנען נידערצווערפען ; קרענקט מיך ניכט
 דורך איירע האנדלונגען , זא טהוע אייך אייך גיכטעס בעזעס : [ז] אלליין איהר גע
 הארבטעט מיר ניכט , שפריכט דער עוויגע , אונד לענטעטעס דרויף אן , מיך צו
 קרענקען , צו אייערם אייגענען אונגליק . [ח] דרום , זא שפריכט דער עוויגע
 צובאיהן , ווייל איהר מיינע ווארטע ניכט הערען וואלטעט , [ט] ווייל איך הינשי
 קען , שפריכט גאטט , אללע נערדליכע פעלקערשאפטען , אונד מיינען דינער נבוכד
 צד קעגיג פאן בבל , צו האלען , אונד זיא איבער דיועס לאנד , זיינע איינוואהנער
 אונד אללע בענאכבארטע פעלקער הערצופיהרען ; ווייל דיא זעלכען פערבאנגען ,
 זיא צום ענטזעצען , צום שוידער אונד צו עוויגען טרימטערן טאכען ; [י] דאס קיין
 פריידען

ב א ו ר

(ג) זה שלש ועשרים שנה , יאשיה מלך שלשים ואחת שנה , זביג למלכו החחיל ירמיהו
 להתנבא , כחצא נבא עד מות יאשיהו י"ט שנה , וארבע שנה בימי נבו , הרי שלש ועשרים
 שנה . אשכנז ודבר , השכם ודבר , מדיוס ביומי נהשכמה (והאלף במלת אשכנז תורת
 ה"ח בחילוף אה"י , והיו"ד אחר הכר"י במקור ההפועיל שלא כמנהג) . (ה) לאמר , מיסב
 על פסוק שלכניו , זאלה ה' אליכם וכו' לאמר שבו נא איש מדרכי הרעה . למן , למ"ד היחס
 אליו נא לפעמים גם במלת השמוש הנקשרה עם שם המיוחס באליו , כמו שאל נא לימים
 הראשונים וכו' , למן היום אשר ברא וכו' , וכן למחי אעחיד לך , אל איזה יום תהיה
 מפלתי בעדך ? וכן פה : אשר נתן ה' לכם , למן היום וכו' . ור"ק אמר שהיא נוספת לגמרי ,
 זאינו נראה כן . העולם , מלת עולם תורה גם כן על זמן רב . חף על פישאינו נכחי , כמו
 ועבדו לעולם ; ופירוש הפסוק : אשר נתן ה' לכם ולאבותיכם מוזמן רב , וגם לכתיבת
 עד זמן רב , אם תשובו מדרכיכם . (ט) ואל כנכודנר , מוסב על הנבי שלח וכו' , זאלה
 גם אל כנכודנר : או יהיה ואל תמורת ואת , ופירושי : ולקחת את כל משפחות נפון יאת
 ב"כ . עברי , למטה (כו' , ו') פירש רש"י , עברי שיעשה רבנו ליפרע משיכאי . (י)
 קול

מכלל יופי

הכעיסוני . כתיב , רוצה לומר , בעבור שהכעיסוני , וקרי הכעיסוני , למען הכעיס אותי
 עושים העבודה זרה להנאה איש להם בה . (ט) ואל נביכרנצר . טעם ואל אל שלח , לא
 אל ולקחתי . או יהיה ואל במקום ואת , כמו (תהליט ב') אסברה אל חק , וירדפו אל מדין
 (שופטים ט') (י) קול רחים . שטותנין תכלין לס גודת שמחה . ואור נר . שמדליקין נרות
 דנות בנית המאטה . לשמסוה עולם . שם מקובץ מן שמחה , והוא סמוך . (יג) אחבל
 דהכתוב . עם כל הכתוב , כלומר אביא על ארץ כנעל את כל זיה הדבר , כמו שאבוא על כל
 הגוים את כל הכתוב בספר הזה , אשר נבא ירמיהו' (יד) כי עבדו . ע רבמקום עתיד .
 (טו) היין

תרגום אשכנזי

פרידען. אונד וואָננעגעשרייאַ, קיין ליד איינעם ברויטפאַאַרס אונטער איהנען ער-טענע, קיין קלאַפּפערן איינער מיהלע געהערט, אונד קיינע ערלייכטונג געזעהען ווערדע. [יא] דים גאַנצע לאַנד וואָלל צערשטעהרט אונד צור וויסטענייאַ ווערדען אונד ריוע פֿעלקער זיבענציג יאָהרע דעם קעניג פֿאַן בכל דינסטבאַר זיין. [יב] נאָך פֿערלויף דער זיבענציג יאָהרע ווילל איד דען קעניג פֿאַן בכל, זיין פֿאַלק אונד דאָ לאַנד דער כשרים, וועגען זיינער זינדע שטראַפֿען, אונד עס צור עוויגען וויסטע מאַכען; [יג] ווילל איד איבער ריועס לאַנד אַללעס, וואָס איד איהם געדראָהעט האָבע, קאַממען לאַססען, אַללעס, וואָס אין ריועס כוכע שטעהט, וואָרין ירמיהו איבער אַללע פֿעלקער געווייזנאָגעט האָט. [יד] דען גראַסע אונד מעכטיגע פֿעלקער ווערדען איד ויאַ דינסטבאַר מאַכען, אונד זאָ בעצאַהלע איד איהנען גלויבעס מיט גלייכעס.

[טו] וואָרליך! זאָ שפּריכט דער עוויגע, גאַטט ישראל'ס, צו מיר: נים פֿאַן מיר ריוען קעלד פֿאַלל וויין דער שטראַפֿע, אונד רייכע איהן אַללען פֿעלקערן, צו דענען איד ריך וענדע, [טז] דאַס זיאַ טרינקען אונד טוימען אונד זינגלאַס ווערדען, טעגען דעם שווערטעס, וועלכעס איד אונטער זיאַ שיקקע. [יז] איד נאָהם דען קעלך אויס דעם עוויגען האַנד, רייכטע איהן אַללען פֿעלקערן, צו דענען מיך דער עוויגע

ב א ו ר

(י) קול רחום ואור נר, קול רחום שטומיךן תבלין לסעודת שמחה, וכן מדליקין נרות רבות נצית המנחה (רד"ק). ואפשר שהיה להם כלי נגן המכליל ושמייע קול כרמים, והיו מעליבין אותו נידיהם עם נרות דילקות לפני חתן וכלה. ויכול להיות שזהו כונת יונתן בחרומו קל סיען דמשבחין בנהור נוצין. (יב) כמלאכת שבעים שנה וכו'. כי עלה כורש מלך פרס על העיר בבל ולכדוה והרג את מלכה, והכניע יושביה תחת שטו, כנמלך נדברי הימים למלכי בבל. והרד"ק הביא משבון שבעים שנה ואמר: כבוכדנצר מלך מ"ה שנה, כי אויל מרודך נט מלך אשנת ל"ז לגלית יהויכין, כעו שכתוב בסוף ספר מלכים ובסוף ספר זה, ויהויכין נלה בשנת ח' לכבוכדנצר, הרי מ"ה. ואויל מרודך מלך כ"ג שנה, שהרי מבאנו לבלשצר בנו מלך ג' שנים, נשאריו כ"ג ננתיים, והשגש לא שלמו לו לבלשצר, כי בשנה השלישית נהרג, הרי מ"ה וכ"ג, הרי ס"ח, ושתיים לבלשצר הרי ע', לפיכך אמר כמלאת, כי שלמים היו להם ע' שנה, כי לא מת בלשצר עד שנה שלישי חלו. (ותמה לנו על הרד"ק, שיצא ללמוד וכמבא למד, כי רצא ללמוד משנות המלכים שהשבון מתחלת מלכות נבוכדנצר עד סוף בלשצר עולה שבעים, ואין לו ראיה ציוחדת אויל מרודך מלך כ"ג שנה, כי אם משבון שבעים שנה הנזכר בפירוש בנביא? — אמנם בש"ס מגילה דף י"א ע"ב נמלך השבון הזה, ואם באמר: תלת עשרה שנין לאויל מרודך נמרא, ריפה לומר קבלה היתה בידם אויל מרודך מלך כ"ג שנה. (יג) והבאתי וכו', אביא על ארץ בבל כל אשר דברתי עליה, כאשר אביא על כל הגוים כל הכתה צספר הזה אשר נבא ירמיהו. (יד) כי עברו, עבר במקום עתיד, ופירושו: יעברו בהם גוים רבים ומלכים גדולים, והם מלכי מדי ופרס, כאשר עברו הם בכל הגוים, ובהם נאלם להם כפעלם, מדה כנגד מדה. (טו) היון החמה, חסר הנסמך, ומשפטי היון יין החמה, וכמוהו העם המלחמה, הספר המקנה והדומים להם (רד"ק), כי לא בא ה"א הידיעה בשם הנסמך, אם לא שנאמר חסר הנסמך ככ"ל. ויון החמה, כמו כוס התרעלה, והוא סימן לפורענות, ואמר לו הקב"ה זה במראה נבואה, שיקח כוס וישקה לישראל ולכל הגוים יין החמה. (טז) והרגעשו, ענינו כמו והתהוללו, מלשון ומתנעש ומרעש הארץ, כדרך הרעש וההוללות שיעושים השכורים. ונקוד התפעל הזה שלא כמנהג, ודינו והתנעשו. (יז) ואקח

(י) וְהֵאבֵרְתִי מֵהֶם קוֹל שִׁשׁוֹן וְקוֹל שִׁמְחָה קוֹל הַחֵן וְקוֹל כְּלָה
 קוֹל רַחִים וְאוֹר נֵר : (יא) וְהִיְתָה כָּל־הָאָרֶץ הַזֹּאת לְחֶרֶב
 לְשִׁמָּה וְעִבְדוּ הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה אֶת־מֶלֶךְ בָּבֶל שִׁבְעִים שָׁנָה : (יב)
 וְהָיָה כְּמֵלֵאוֹת שִׁבְעִים שָׁנָה אֶפְמֹד עַל־מֶלֶךְ בָּבֶל וְעַל־הַגּוֹי
 הַהוּא נָאִם־יְהוָה אֶת־עוֹנֵם וְעַל־אָרֶץ כְּשָׂדִים וְשִׁמְתִי אֹתוֹ
 לְשִׁמְמוֹת עוֹלָם : (יג) וְהִבְאוֹתִי וְהִבֵּאתִי קִרְיָה עַל־הָאָרֶץ הַהִיא אֶת־
 כָּל דְּבָרֵי אֲשֶׁר־דִּבַּרְתִּי עֲלֶיהָ אֵת כָּל־הַבְּתוּב בַּסֵּפֶר הַזֶּה אֲשֶׁר־
 גָּבֵא יִרְמְיָהוּ עַל־כְּבִי הַגּוֹיִם : (יד) כִּי עִבְדוּ כֶם גַּם־הַמְּרֵגוֹיִם
 רַבִּים וּמַלְכִים גְּדוֹלִים וְיִשְׁלַמְתִּי לָהֶם כַּפְּעֵלָם וְכִמְעַשְׂהוּ יְדִידִים :
 (טו) כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲרִי קַח אֶת־כּוֹס הַיַּיִן הַחֲמָה
 הַזֹּאת מִיַּדִּי וְהִשְׁקִיחָהּ אוֹתוֹ אֶת־כָּל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אֲנִכִּי שִׁלַּח אוֹתָהּ
 אֲלֵיהֶם : (טז) וְשָׁתוּ וְהִתְגַּעְשׂוּ וְהִתְהַלְּלוּ מִפְּנֵי הַחֶרֶב אֲשֶׁר אֲנִכִּי
 שִׁלַּח בֵּינְתֶם : (יז) וְאָקַח אֶת־כּוֹס מִיַּד יְהוָה וְאִשְׁקָה אֶת־כָּרְיָה

הַגּוֹיִם

ר ש י

רחים - סימן הוא לסעודת צדית מילה על שם שטוחנין ושזקין לה סמונין
 לרפואה : אור נר - סימן עשתה כך שנינו בסנהדרין : (יג) חת כל הכתוב -
 על צבל : בספר הזה - בסופו : (יד) כי עבדו צם - כמו כי יעבדו צם צבני
 צבל - גם היום גוים רבים - מדי ופרס : (טו) כוס היין החיומה - נזואת
 הפורענות : והשקית איתו - ניבא להם שלא תשוב עוד בשום תשוב :
 (טז) והתגעשו - וישתגעו : והתהוללו - לשון הוללות ישתטו : (יח) כיוס
 הזה

מכלל יופי

(טו) היין החמה - צאה ה"א הידיעה על מלה נסמכת - זלדעת רד"ק בא נשתי ידיעת
 לרוב הודעה, ואף על פי שאין היין סמוך כדרך הסמוכים, מפני ה"א הידיעה בא כן,
 ויתכן שיסיהסר הנסמך, ומשפיעו היין החמה, וכמוהו (יהושע ח') העם המלחמה,
 הספר המקנה (ירמיה ל"ב) והדומים להם - ובסימן ק"ז ובא נסמך על ירך המוכרת -
 (טז) והתגעשו - התפעל מורכב עם פועל שלא נזכר פועלו, וענינו התגודס והרעשה,
 וכן (תהלים י"ח) ותגעש ותרגש הארץ - והתהוללו - ענין הוללות, והוא התפעל מורכב
 עם פועל הדומה למרובע - (יח) אח שרית - בלא ו"ו - לשרקה - בלא ו"ו - (כ) הערב -
 הוא עם מקינן מעמים רבים, כמו (שמות י"ג) וגם ערב רב, והמסירת אומים ורמסא בלא
 נקודות, ערוב ומטוה נשתי נקודות - (כב) ואת מלכי האוי - אין בו כל בספר מונה -
 (כג) קצועי פאה - האוכפים בקנה העולם נפאתו, כי הפאה הוא קן הדבר - (כד) ערב -
 הס

ירמיה כה

הגוים אשר שלחתי יהוה אליהם : (יח) את ירושלים ואת ערי יהודה ואת מלכיה את שריה לתת אתם לחרבה לשמה לשרקה ולקללה ביום הזה : (יט) את פרעה מלך מצרים ואת עבדיו ואת שריו ואת כל עמו : (כ) ואת כל הערב ואת כל מלכי ארץ העויץ ואת כל מלכי ארץ פלשתים ואת אשקלון ואת עזה ואת עקרון ואת שארית אשדוד : (כא) את אדום ואת מואב ואת בני עמון : (כב) ואת כל מלכי צד ואת כל מלכי צידון ואת מלכי האי אשר בעבר הים : (כג) את דרן ואת תימא ואת בון ואת כל קצוצי פאה : (כד) ואת כל מלכי ערב ואת כל מלכי הערב השוכנים במדבר : (כה) ואת כל מלכי זמרי ואת כל מלכי עילם ואת כל מלכי מדי : (כו) ואת כל מלכי הצפון הקרבים והרחקים איש אל אחיו ואת כל הממלכות הארץ אשר על פני האדמה ומלך ששך ושהה אחריהם : (כז) ואמרת אליהם כה אמר יהוה

צבאות

ר ש י

הזה • כאשר הם היום לאחר החורבן כתנ ירמיהו ספרו : (כ) ואת כל הערב • כל סומכותא אשר ערובת פרעה ומשענתו עליה לעזרה הערב גרנטיח"ה בלע"ז (ביארתי נש"א י"ז י"ח) : (כב) ואת מלכי האי • כל אלו שזנה עד כאן שכיני ח"י הם : (כג) קנוני פאה • המוקנים בקצה אותה הרוח : (כד) מלכי ערב • ערביא ואת מלכי הערב סומכותא של ערבייא : (כו) ששך • הוא צבל צני"ל של ח"ת צ"ש : (כז) וקיו • כחדם שזנה יותר מדאי שמקיא : החרב •

התגר

מכלל יופי

הם הערביים השוכנים במדבר , וכן כל מלכי הערב • (כו) הממלכות הארץ • כל הסמיכות עם ה"א הידיעה שלא כמנהג צרוב , וכן כלו כמוהו (יחזקאל מ"ו) הלשכות הקדש , היתד הארנ (שיפטיס ט"ז) , והדומים להם מעטים • ומלך ששך • מלך צבל , וכן תרגם יונתן • וששך הוא צבל בל"פ א"ת דא"ת צ"ש • (כו) וקיו • הנסון להיות שרשו קאה , והמורה הא"ף ב"ר , אוקיה , יבא על דרך כתי הלמ"ד כמשפטו • (ל) הירד , מלה שהיא קריאת הדורכים כך לזר עמם • יענה • ענין בעקה • (לא) נשפט • מתוכס צדין • (לד) והתפלושו • ענין התנגל והתכסות בעפר ובאפר • וחפוצותיכם • ענין פזר , ובא הפ"א בחולם והת"ו בחירק שלא כמנהג • ובמכלל , שם , והת"ו בחירק , ומשפטה צברי , כי הוא מן תפיכה , והקבץ תפוזות , בשקל תכונות , תמונות , תמונות , ועם כני הנמצאים , תמונותיכם , צבלם ותמונותיכם נשאר מעל (איוב כ"א) , ובא הת"ו בחירק , כמו (ירמיה ט"ו)

עווינע געווענדעט האַטטע, [יח] געהמליך ירושלים אונד דען שטערטען יהודה'ס,
 ווינען קעניגען אונד רעטהען; אום זיא צור צערשטעהרונג, פֿערוויסטונג, צום
 שפּאַטט אונד פֿליך צי מאַכען; וואָהר אונד געוויסליך! [יט] (רייכטע איהן)
 פרעה, דעם קעניג פֿאַן מצרים, ווינען דינערן אונד רעטהען, דעם גאַנצען פֿאַלק,
 [כ] אונד דעם פֿערמישטען געווינדעל; אַללען קעניגען דעם לאַנדעס עין, אַללען
 קעניגען דער פּלשתיים, אשקלון, עזה, עקרון אונד דעם איבערלייבועל פֿאַן
 אשדוד; [כא] פֿערנער: אדום, מואב אונד דען קינדערן עמונס; [כב] אַל-
 לען קעניגען פֿאַן צור אונד צידון, אונד אַללען קעניגען דער לענדער יענסווייטס דעם
 טעערס. [כג] זאָ וויא דרן, תימן, בון, אונד דענען מיט דען רונדאום אַכגעג
 שניטטענען קאַפּהאַרען; [כד] אַללען קעניגען אַראַביענס, אונד דען אין דער
 וויסטע וואָהגענדען פֿעלקערגעמישע; [כה] אַללען קעניגען זמרי'ס, אַללען קעניג
 גען עילם'ס, אַללען קעניגען פֿאַן מדי; [כו] אַללען נערדליכען קעניגען, דיאנאַה'
 אָדער פֿערן פֿון אַנאַדער וואָהנען, אונד אַללען איבריגען קעניגרייכען אויף דעם
 ערדבאָדען; — אונד דער קעניג פֿון ששך (בבל) זאָלל צו לעצט טריגקען. [כז]
 זאַנע איהנען דאַבייא: זאָ שפּריכט דער עוויגע צבאות, דער גאָטט ישראל'ס;

מריג

ב א ו ר

(יו) ואקח וכו' ואסקה וכו', כל זה במראה הנבואה. (יח) אח ירושלים, היא שמה
 תחלה את כוס המה, כי כל אלה הנזכרים לקו על ידי נבוכדנצר, ושנה ראשונה שמלך בא על
 ירושלים ואת מלביה, יהויקים יהויכין ונדקיהו. כיום הזה, אמר רש"י, כאשר הם היו, ו
 לאחר המורכב בתנ ירמיהו ספרו. ואינו מן הטורף לאמר כן, כי יכול להיות שהוא כמו סכרה
 כיום, שהוא לשון הנטשה וקיום דבר, וכן תרגומתי. (כ) כל הערב, תרגם יונתן וית כל
 מלכי סומכיותא, ופירש רד"ק עם מקובץ מעמים נתעברו יחד (איון בעמיש פֿאַן פֿעלקערע
 שאַפּטען). ורש"י פירש אשר ערבו פרעה ומשענתו עליהם לעזרה (גאַראַנטיא בלע"ז).
 ונראה לי שהוא כמו ערב רב אשר היה מימי קדם במצרים, ויש למלה זאת שני משקלים,
ערב וערב. ואת אשקלון, הו"ו של ואת היא ו"ו המבאר, הנקראת גם כן ו' הפרט
 (געהמליך), רוצה לומר ואת כל ארץ פלשתיים, דהיינו את אשקלון וכו'.
 ראה בספרי פורת לשון עברית, (חלק שני משרש אות ו"ו). ורד"ק אמר: ואת כל מלכי
 פלשתיים, שאר ארץ פלשתיים, לנד מערים המוכרות פה. ותמה אני עליו, שהיא בעצמי אלה,
 מדוע לא זכר נת? והשיב, כי נת הייתה לישראל, כי דוד לקחה מיד פלשתיים כמו שכחב
 בדברי הימים ויקח את נתא; בנותיה מיד פלשתיים, והיא מתג האמה הנזכר בספר שמואל.
 והנה לפי דבריו הראשונים אין פה שאלה, שנוכל לאמר, שנת בכלל כל מלכי פלשתיים. ואת
 שארית אשדוד, נראה בשלכד נבוכדנצר מצאה נחמה מקנתה על ידי מלך מצרים או עלתו
 (רד"ק). (כג) קצוצי פאה, תרגם יונתן מקפי פחא (ראה מה שכתב המבאר למעלה
 קאפיטל ט', כ"ה, ודבריו נכונים). (כד) מלכי ערב, הם הערביים יושבי ארבלים,
 כאמיר; ולא יהלם ערבי. וגם בתוכם היו שכנים במדבר קנזן מאומות שונות, וזה ואת
 כל מלכי הערב וכו'. (כז) הממלכות הארץ, באה ה"א הידיעה בשם הנסמך שלא כמנהג,
 וכן הלשכות הקדש, היחד הארץ והדומים להם מעמיש. ומלך ששך, תרגם יונתן ומלכא
 דבבל, ואמרו המפרשים שהוא כן באלפא ביתא דא"ת ב"ש. וחכם אחד מחכמי עמים אמר
 שהוא נחשת בלשון ערבי, וקראו העיר בבל כן, על שם שערי נחשת שהעמיד שם נבוכדנצר.
 ישתה אחריהם, אחרי שהחרוב הגייה האלה ישתה גם הוא את כים התרעלה, ואחריתו עדי
 אונד. (כו) וקיו, וקאו, משרש קאה (ונתח"ף האל"ף ביו"ד כע"ר) הדרך השכוריר
 המקיאים

תרגום אשכנזי

טרינקעט, ווערדעט טרונקען, שפייט, פאללעט פאר דעם שווערדע, וועלכעס
 איך אונטער איך שיקקע, אונד שטעהעט ניכט ווידער אויף! [כח] ווייגען ויא
 ויד, דען קעלך פאן דיר אנצונעהמען אונד צו טרינקען, זא זאגע צו איהנען, איהר
 מיסעט טרינקען, בעפיהלעט דער עוויגע צבאות. [כט] ויהע! פאן דער שטאדט,
 דיא נאך מיינעם נאָהמען גענאָנגט איזט, לאַססע איך דאָ אונגליק אַנפֿאַנגען,
 אונד איהר וואָללעט פֿערשאַנעט בלייבען? איהר ווערדעט עס ניכט בלייבען! דען
 איך רופֿע קריג איבער אַללע בעוואָדהנער דיועס לאַנדעס, שפּריכט דער עוויגע
 צבאות. [ל] אַללעס דיועס ווייזאָגע איהנען אונד שפּריך! דער הערד ווירד פֿאָן
 יענער העהע העראַב שרייען, פֿאָן ווינער הייליגען וואָהנונג ויינע שטיממע ערטענען
 לאַססען; ווירד איבער ויינע העערדע בריללען, אונד איבער דיא איינוואָהנער דעם
 לאַנדעס דאָן יובעלליד דער קעלטערטרעטער אַנשטיממען. — [לא] טומלט פֿער.
 ברייטעט זיך ביס אין דאָן ענדע דער ערדע, דען דער עוויגע האַרערט מיט דען פֿעל.
 קערן, רעכטעט מיט אַללען שטערכליכען, דיא פֿרעפֿלער גיכט ער דעם שווערדע
 פּרייז; זאָ שפּריכט דער עוויגע. [לב] אונד דער עוויגע, גאָטט צבאות פֿעהרט
 פֿאַרט: אונגליק געהט פֿאָן פֿאַלק צו פֿאַלק, איין גראַסער שטורם ערהעכט זיך
 פֿאַם ענדע דער ערדע. [לג] אין דיועס טאָגע ווערדען דיא פֿאָן גאָטט ערשלאָגע.
 נען פֿאָן איינעם ענדע דער ערדע ביס צום אַנדערן ליגען; ניכט בעקלאַגט, ניכט
 ווענגעררייט, ניכט בעגראַבען ווערדען, זאָנדרען דינגער דעם פֿעלדעם זיין. —
 [לד] יאַממערט, איהר הירטען! שרייעט אונד וועלצט איך אים שטויבע, איהר
 מעכטיגסטען דער העערדע! דען דיא צייט דעם שלאַכטענס אונד דער צערשטריי.
 אינג איזט ערשינען; איהר ווערדעט פֿאַללען וויא קעסטליכעס געפֿעס. [לה] קיי
 גע צופֿלוכט ווערדען דיא הירטען, קיינע רעטונג דיא מעכטיגסטען דער העערדע
 פֿינדען; (לו) ניכטס

ב א ו ר

המקיאים מרוב שתייתם. (כט) כי הנה וכו'. גס צעיר אשר הכינתי לשכן שמיים,
 אכני מתחיל להרע לה, ואתם גויי ארץ הכניתנקו! בתמיה! לא תנקו וכו'. (ל)
 ממרום ישאג, כביכול ישאג וטהם מתוך הצער על נהוה, זה בית המקדש הנחרב, או הוא
 כמו טיה הרועים, ושאג על ישראל הגולים. אמנם יקרא הידד כדורכי גת, והוא קריאה
 לזרז ולחזק, אל כל יושבי ארץ, כלומר שזרזו לאויבים שיבואו על יושבי ארצות. ור"ק
 פ' שאג ישאג על נהוה, ישאג לאויבי שיבואו על נהוה, אמכ' הוראת שרש שאג איכ'ל קריא' לבא,
 ונהפך הוא, לשון יללה כשאנת ארדי, והיא מחריד את אחרים מלבוא. — (לא) בא
 שאן וכו', שאן ומתמה יהיה בכל קצוי ארץ, כי ריב וכו'. נשפט, אמר לשון נספעל, כלו
 הוא יתנרך נכנס לדין עם כל גער; והיוכאים רשעים בדין יתן לחרב ביד מלך נבל. (לב)
 ועוד, יתעירר, והוא עתיד הנפעל מכחי פ' וכירי ור"ד האית"ן לתשלום הדגש. (לד)
 הילילו, הרועים הם מלכי ישראל, ואדירי הבאן משל לצמירי עם ועשיריו, ואמר:
 שהרועים והאדירים וילילו ויזעקו, ויתפלשו באפר, כי מלאו ימיהם להיות מוכנים לטבח.
 והפיצותיכם, כמו ולתפוזותיכם, מלאו ימיכם לטבח, ולהיות כפונים. (דקדוק מלת
 ותפוזותיכם ראה במכלול). ככלי חמדה, אתם שהייתם כלי חמדה בשלותכם, עתה
 תפלו ותשברו (רד"ק), וכן תרגם יונתן. ורמזק הוא ממשמעות הכתוב. ורש"י פירש, ככלי
 חמדה של זכויות הגופל ומשתבר, כן תשברו גם אתם אף על פי שאזכיר אתם. וגם זה
 רמזק

צבאות אלהי ישראל שנתו ושכרו וקיו ונפלו ולא תקומו מפני
 החרב אשר אנכי שלח ביניכם : (כח) והיה כי ימאנו לקחת
 הכוס מידך לשתות ואמרת אליהם כה אמר יהוה צבאות שנתו
 תשתו : (כט) כיהנה בעיר אשר נקרא שמי עליה אנכי מהל
 להרע ואהם הנקה הנקו לא תנקו כיהרב אני קרא על כל ישיבי
 הארץ נאם יהוה צבאות : (ל) ואתה תנבא אליהם את כל
 הדברים האלה ואמרת אליהם יהוה ממרום ישאג וממעון קדשו
 יתן קולו ישאג על גוהו הידר כדרכים יענה אל כל ישיבי
 הארץ : (לא) בא שאון עד קצה הארץ כיריב ליהוה בגוים נשפט
 הוא לכל בשר הרשעים נתנם לחרב נאם יהוה : (לב) כה אמר
 יהוה צבאות הנה רעה יצאת מגוי אל גוי וסער גדול יעור מירכתי
 ארץ : (לג) והיו חללי יהוה ביום ההוא מקצה הארץ ועד קצה
 הארץ לא יספרו ולא יאספו ולא יקברו לדמן על פני האדמה
 יהיו : (לד) הלילו הרעים וזעקו והתפלשו אדירי הצאן כי מלאו
 ימיכם לטבח ותפוצותיכם הפ' בחולם ובחירק הח' ונפלתם ככלי
 חמדה : (לה) ואבד מנוס מן הרעים ופליטה מאדרי הצאן :
 (לו) קול

ר ש י

התגר של מלחמה : (כט) מחל . מתחיל : (ל) על נוהו . מתחבל על חורבן
 ביתו : הידר . לשון הוי שזעקין עושי מלאכה כבדה בקול רם לזרז זה חח זה
 להתחזק ודורכי גיחות רגילין זה : יענה . כל לשון ענייה נעקת קול רם הוא :
 (לא) נשכט . מתוכה צדין : (לב) מגוי אל גוי . שאני מסכסין זה בזה :
 מירכתי . כהרגומו מסיפי : (לד) הלילו לשון יללה התפלשו התגלגלו צעפר
 ויטרליו ר' בלע"ז (ר"ל וואטרע , Vinclooa בל"א זיך וועלנין . ותפוצותיכם
 הרי זה המקרא קנר כלומר ותפוצותיכם תקרננה לבא : ככלי חמדה . כלומר
 אם תאמרו השונים אנחנו הרבה יש כלי חמדה של זכוכית נופלים ומשתברים
 ואובדים

מכלל יופי

ט"ו) אם לא שריתך לטוב , שראוי שריתך , ובזה גם כן הפ"א בחולם , ומשפטה בשורק : אצל
 בא כן הפ"א בחולם לזוג התנועות , כמו תהומות יכסימו (שמות ט"ו) , ופירושו למה שאמר ,
 כי

ירמיה כה כו

(לו) קול צעקת הרעים ויללת אדירי הצאן כי שודד יהודה את-
מדינתם : (לז) ונדמו נאות השלום מפני חרון אף יהודה :
(לח) עזב כפפיר סבו כי היתה ארצם לשמה מפני חרון היונה
וכפני חרון אפו :

כו [א] בראשית ממלכות יהויקים בן יאשיהו מלך יהודה היה
הדבר הזה מאת יהוה לאמר : [ב] כה יאמר יהוה עמד בחצר
בית יהוה ודברת על כל ערי יהודה הבאים להשתחורת בית-
יהוה את כל הדברים אשר צויתיה לדבר אליהם אל תגרע
דבר : [ג] אולי ישמעו וישבו איש מדרכו הרעה ונחמתי אל-
הרעה אשר אנכי השב לעשות להם מפני רע מעלליהם :
[ד] ואמרת אליהם כה אמר יהוה אם לא השמעו אלי ללכת
בחורתי אשר נתתי לפניכם : [ה] לשמע על דברי הנבאים
אשר אנכי שלח אליכם והשבם ושלח ולא שמעתם : [ו] ונתתי
אתהבת הוה כשלה ואז העיר הואתה יתיר ה' אתן לקללה לכל
גויי הארץ : [ז] וישמעו הכהנים והנבאים וכל העם את ירמיהו
מדבר את הדברים האלה בבית יהוה : [ח] ויהי ככלות ירמיהו
לדבר את כל אשר צוה יהוה לדבר אל כל העם ויתפשו אתו
הכהנים והנבאים וכל העם לאמר מות תמות : [ט] מדוע גבית
בשם יהוה לאמר כשלו יהיה הבית הזה והעיר הזאת תחרב מאין
וישבו ויקהל כל העם אל ירמיהו בבית יהוה : [י] וישמעו שרי
יהודה את הדברים האלה ויעלו מבית המלך בית יהודה וישבו

כפתח

ר ש י

ואזכרים : (לז) ונדמו לשון חורבה לשון סדיונו (לעיל ח') ונדמה שם :
(לח) עזב כפפיר וגומר • גלג מלכא מכרכיה כפפיר העוזב את סוכו : היונה
משתכרת בזין כן תירגס יונמן דבר אחר לשון חונאה :
כו (א) בראשית ממלכות • פרעה זו תחתונה קדמה לעליונה ארבע שנים :
(י) כפתח שער בית ה' החדש • אחרים הגיהו בשגלה והוכין וקלת כלי
בית